

MODERN RESİM SANATINDA DİN TEMASI

THE THEME OF RELIGION IN MODERN PAINTING

Ömer Bozoluk*

Öz

Din ve inançlar, tarih boyunca insanlık ile iç içe geçmiştir. Toplumların kültürünü belirleyen önemli bir faktördür. İnanışlar, dünyanın çeşitli yerlerinde farklı şekilde olduğu gibi kültür de farklılık gösterir. Sanatın kırılma yaşadığı tarihsel dönemlerde, din ve kültürün sanat üzerinde yorumlanması da değişikliğe uğramıştır.

Bu çalışmada, geleneksel resim ve modern resimdeki din teması karşılaştırılmıştır. Modern resim sanatında din konularının işlenişinde durulmuştur. Din ve kültürün sanat üzerindeki etkisi dönemselsel olarak incelenmiştir. Araştırma tarama modeliyle düzenlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Sanat, Din, Modernizm

Abstract

Religions and beliefs have been intertwined with humanity throughout history. It is an important factor that determines the culture of societies. Just as beliefs differ in various parts of the world, culture also differs in various parts of the world. In historical periods when art is breaking, the interpretation of religion and culture on art also changes.

In this study, the theme of religion in traditional painting and modern painting is compared. Religion issues are dealt with in modern painting. The effect of religion and culture on art has been periodically examined. The research has been designed with a scanning model.

Keywords: Culture, Art, Religion, Modernism

Geliş Tarihi / Received
13.06.2021

Kabul Tarihi / Accepted
17.08.2021

Yayın Tarihi / Publication Date
01.09.2021

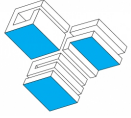
Sorumlu Yazar/Corresponding author
E-mail:
grimbergen.26.26@gmail.com

Cite this article: Bozoluk, Ö., (2021).
Modern Resim Sanatında Din Teması,
D-Sanat, Cilt:1, Sayı:2.

Content of this journal is licensed under a
Creative Commons Attribution-
Noncommercial 4.0 International License.

* Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, grimbergen.26.26@gmail.com, Orcid no: 0000-0002-3727-2208

Giriş

Sanat, tarihsel olarak incelendiğinde inançlar ile yakın ilişkisi olduğu görülmüştür. Antik Yunan ve Roma sanatında çoğunlukla mitoloji ve tanrı tasvirleri görülür. Hristiyanlığın yayılması ve Bizans imparatorluğunun dini politikaları sebebiyle Yunan ve Roma sanatına ait çıplak ve birçok mitolojik tanrıların tasvirleri yasaklanmıştır. Bu dönemde sanatın görevi izleyiciye Tanrı'yı, İsa'yı, dini anlatmak olmuştur. Özellikle ortaçağ Avrupa sanatı incelendiğinde; Hristiyanlık ile bağlantısı, dini kurumların sanata olan desteği ve sanatın da dine karşı oluşturduğu hizmet gözlemlenmiştir.

Ortaçağ Avrupa'sından Rönesans'a kadar olan süreç ele alındığında, din ve sanat ilişkisinin politik nedenlerle birbirlerine yakın olduğu görülmüştür. Özellikle Gotik sanatın katedral, kilise gibi dini yapılarla etkileşimi büyüktür. "Yüksek Ortaçağ'ı içine alan Gotik devir, papalık ile krallık arasında bir kudret gösterisi olarak geçer. Papa VII. Gregor, kendini dünyanın en yüksek hâkimi, onu izleyenlerden III. Innozenz ise, kendini dünyada İsa'nın temsilcisi olarak ilan etmişlerdir. Hâlbuki krallar kendilerini hem dünyevi hem de manevi dünyanın hâkimi olarak kabul ettirmek istiyorlardı. Bu nedenle aralarındaki mücadele hem politika ve kuvvet, hem de manevi güç alanlarında yapılmıştır" (Turani, 1990).

Rönesans hareketleri ve akılcılığın, hümanizm anlayışının Avrupa'da yaygınlaşmaya başladığı yıllarda din ile devlet liderleri arasında anlaşmazlıklar meydana gelmiştir. Din kurumları eski desteğini kaybetmeye başlamış, halkın akılcı ve bireyci yaklaşımı sonucunda kilisenin birliği bozulmuştur. Katolik kilisesinin yeniden güç kazanmasıyla 16. Yüzyılda sanata karşı tekrar bir desteği olmuştur. Fakat ortaçağdaki gücüne kavuşamamıştır. Bu dönemde çıkan birçok reform hareketleri ve din ile sanatın, toplumun, bilimin sert ilişkisi, Katolik kilisesine karşı bir toplumun temellerini atmıştır. Avrupa'daki oluşan hızla gelişimler, keşifler, beraberinde savaşları, anlaşmazlıkları, devrimleri getirdiği dönemde sanat, konu olarak ele aldığı din temasından uzaklaşmıştır. Toplumsal sorunlar, eşitsizlikler, siyasi görüşler gibi bireye ve topluma dair konular resim sanatında görülmeye başlamıştır.

19. yüzyılda teknolojinin ilerleyişi ve beraberinde getirdiği birçok neden modernizm düşüncesini ortaya atmıştır. Modernizmin vaat ettiği yüksek refah düzeyi, kolaylaştırılmış hayat, insanın ön planda olduğu bir dünya hiç umulduğu gibi olmamıştır. Özellikle 1. Dünya savaşının o güne dek görülmeyen vahşeti insanlık için büyük bir olumsuz etki göstermiştir. İnsanların hayata olan bakış açıları, düşünceleri değişmiş birçok kavramı sorgulamaya başlamışlardır. Dinin hayatla ve sanatla olan ilişkisi de modernizm döneminde ayrılmaya başlamıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma belgesel tarama yöntemi ile düzenlenmiştir. Konu ile ilgili kaynaklar toplanmış, nesnel bir anlatıda sunulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma da Avrupa resim sanatı tarihinde din temasının yerinin incelenmesi ve modern sanat anlayışındaki eserlerde din temasının nasıl işlendiğinin üzerinde durulmuştur. Özellikle modern sanattaki din temasının irdelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Din ve sanat insanlar için çoğu zaman önemli bir maneviyat olmuştur. Tarih boyunca iki kavramın da algılanışı üzerinde bazı değişiklikler meydana gelmiştir. Modernizm ile geleneksel sanattan uzaklaşmış ayrıca din teması da eskisi kadar çok konu edinilmemiştir. Bu sebeple modern resim sanatında din teması üzerine araştırma yapılması gereği düşünülmüştür.

Araştırmanın Sınırlılığı

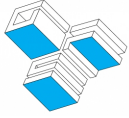
Bu çalışma Antik Yunan, Roma döneminden postmodernizme kadar olan Avrupa sanatının din ile ilişkisi çerçevesinde sınırlandırılmıştır.

Antik Çağda Sanat-Din İlişkisi

Antik dönemde sanatın en belirgin şekillendiği ve günümüz Avrupa sanatının temellerinin atıldığı uygarlıklar antik Roma ve antik Yunan uygarlıklarıdır. Bu uygarlıklar sosyal, ekonomik gelişimlerin yanı sıra felsefi, dini, sanat eğitimleri üzerine de ağırlık vermiş ve sanat tarihi açısından önemli bir kırılma yaşatmıştır. Özellikle heykel ve mimari üzerinde çalışmalar gösterilmiştir. Dönemin çoğu uygarlığında da olan çok tanrılı inanç, antik Roma ve Yunan heykellerinde tanrıların tasvirleri olarak karşımıza çıkmıştır. Tanrılara olan saygı ve mitolojiye olan bağlılık, dönemin sanatsal üslupların da gelişmesiyle kusursuz ve estetik bakımdan oldukça zengin heykeller yapılmıştır(Resim 1). Hristiyanlığın yayılması ve Bizans imparatorluğuyla birlikte dini anlayış, sanatın üzerinde baskıyı arttırmıştır ve tanrıların çıplak, insan özellikleri barındırarak tasvir edilmesi yasaklamıştır. Bizans, sanatı Hristiyanlığın yayılması ve dine bir hizmet olarak görmüştür. Sanatçılar eserlerini tanrıya minnet olarak sunmuştur. Bu sebeple eserlerde imza bulunmaz.

Resim 1. Sanatçı (bilinmiyor), *Laokoon ve Oğulları*, Agesandros, Athanodoros ve Polydoros, MÖ 1. Yüzyıl başı, 208x163 cm. Mermer Heykel, Vatikan Müzeleri, Roma, İtalya.

Ortaçağda Sanat- Din İlişkisi

Ortaçağ Avrupası'nda monarşik yönetimin ve kilisenin doğru orantıda güçlenmesi toplumsal olarak bazı değişimler yaratmıştır. Dini baskı Avrupa halkının üzerinde yoğun şekilde hissedilir hale gelmiştir. Bu dönemde bilim, felsefe, eğitim, sanat, dine bağımlı durumdadır. Dönemin önemli sanat üslupları erken Hristiyanlık, Romanesk, Gotik, din'le ilişkili hareket etmiştir. Özellikle Gotik sanat dönemindeki katedraller insanlar üzerinde Hristiyanlığın ve papalığın gücünü hissettirmek, halkı dini etki altında kontrol etmek için devasa boyutlarda ve akıl almaz mimari, sanatsal üsluplarda inşa edilmiştir. Bu dönemde resim sanatında da ibadet resimleri ve İncil tasviri freskler yoğunluğunu göstermiştir.

Ortaçağ döneminde; din temasının resim sanatına, dönemin kilise ve dini otoritenin etkili bir yansıması olarak görülmektedir. Ortaçağın kara lekesi olarak anılan engizisyon mahkemeleri kiliseye ait bir yargı sistemidir. Hristiyanlığa ve özellikle Katolik kilisesine uygun davranış sergilemeyen halk, işledikleri günahlar sebebiyle bu mahkemelerde yargılanmıştır. İnsanlık dışı ceza sistemiyle iz bırakan mahkemeler sanatçıların gözünden kan donduran işkence anlatılarıyla resmedilmiştir.

Ortaçağda insanlık üzerindeki dini baskı, krallık ile papa arasındaki güç çatışması gibi birçok sebep din üzerindeki birliği bozacak ve kilise mezheplere ayrılacaktır.

Rönesans Döneminden Modernizm' e kadar Sanat-Din İlişkisi

Yeniden doğuş anlamına gelen Rönesans 15. Yüzyıl başlarında İtalya'da başlayan bir dönemdir. Avrupa için önemli bir dönüm noktası olan Rönesans dönemi, keşiflerin başladığı, bilimin ilerleyişinin hız kazandığı, matbaanın icadı ile yazılı kaynakların üretilmesi ve yayılması gibi birçok gelişimin ciddi derecede hissedildiği bir dönem olarak sosyal, ekonomik, sanatsal faaliyetlerinde paralel olarak hızla gelişim sürecine girdiği dönemdir.

Akılcılığın ve felsefenin daha fazla hayata konu olması insanlarda hümanist düşüncüyü tetiklemiştir. İnsanların çoğu şey gibi din üzerine de sorgulaması sonucunda dinin yaşam ve toplumlar üzerindeki baskı dolayısıyla sanat üzerindeki baskı da azalmıştır. "16. Yüzyılda patlak veren dini anlaşmazlıklar, Kilise sanatının yok edilmesiyle sonuçlandı ve hamiliğe yıkıcı bir etkisi oldu" (Hodge, 2021, s. 17) .

Rönesans Dönemi resim sanatının gelişmesindeki ana sebepler yağlı boyanın icadı, resimde perspektif, renk, anatomi, oran orantı gibi tekniklerin ilerletilmesi olmuştur. Her ne kadar sanatsal bir devrim dönemi olsa da konu bakımından dini tasvirler, mitolojik anlatılar en yaygın resim temaları olmuştur.

Resim 2. Albrecht Dürer, *Kutsal Üçlü Birliğin Hayranlığı*, 1511, 1350x1234 cm. tahta zemin üzerine yağlı boya. ,Kunsthistorisches Museum, Viyana, Avusturya.

Rönesans döneminden günümüze kadar adını duyduğumuz birçok sanatçı Yüksek Rönesans Dönemi'nde yaşamış, eserler vermiştir. Resmin matematiksel kurallara göre yapıldığı, kusursuz tekniklerin uygulandığı bu dönemde dinin sanata desteği göz ardı edilemez bir faktördür (Resim 2). "15. Yüzyılın sonundan itibaren, Katolik Kilisesi'nin gücü Roma'da istikrar kazanınca, şehri yeniden eski görkeminde kavuşturmaya azmeden pek çok papa, sanatı ve mimariyi devreye soktu" (Hodge, 2021, s. 19).

Resim 3. Raffaello Sanzio, *Atina Okulu*, 1509-1511, 500x770 cm. Fresk ,Apostolik Sarayı, Vatikan.

16. yüzyılda Katolik Kilisesi'nin oldukça güçlenmesi ve din dokunulmazlığına sığınarak siyasetle sosyal yaşantıyla olarak ilişkileri, Katolik Kilisesi'ne karşı yapılan reform hareketleri tetiklemiştir. Reform hareketleri sebebiyle Avrupa içinde huzursuzluk, kargaşa baş göstermiştir ve Avrupa' da bölünmeler, savaşılar, yaşanmıştır.

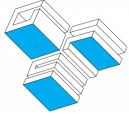
Katolik Kilisesi'nin itibarının zedelenmesi, eski hâkimiyetinin yok olması, yaşanan toplumsal, siyasi olaylar bağlamında sanat dini, mistik konulardan uzaklaşmıştır. Avrupa'nın sömürge yarışı, sanayileşme, iç karışıklık gibi yeni bir dönemin temellerini attığı yıllarda siyaset sanatın da içine girmeye başlamıştır. Romantizm ve gerçekçilik sanat akımları Fransız devriminden sonraki toplumsal hayal kırıklığını, sosyal adaletsizlikleri konu alarak ağırlıklı din temalı resimlerden arınmıştır. İnsana, adalete, özgürlüğe odaklanan toplum artık insani haklarını savunur haldedir. Sanat da bu bağlamda şekillenmiş ve sanatçılar fikirlerini eserlerinde yansıtmaya özgürlüğünü yakalamışlardır. Akademik resmin dayattığı pürüzsüz, yapmacık, samimiyetsiz resim sanatına başkaldırarak tepki göstermiştir.

Resim 4. Edouard Manet, *Kırda Kahvaltı*, 1863, 82x105 cm. Tuval üzerine yağlı boya, Orsay Müzesi, Paris, Fransa.

Manet'in 1863 yılında yaptığı Kırda Kahvaltı(Resim 4) resmi, kilise gibi dini bir baskı altında olmasa da dönemin toplumu ve sanat eleştirmenleri tarafından kötü eleştirilmiştir. Resimde iyi giyimli 2 beyefendiye eşlik eden çıplak kadın figürleri, izleyicide fahişe izlenimi bırakmıştır. Toplumun ahlaki normları sebebiyle bu eser yapıldığı dönemde oldukça çirkin, ahlaksız ve sapkın bulunmuştur. Manet'nin cesur tavrı ve sanatın özgürleşmesi üzerine yorumlanabilecek bu resim bazı görüşlere göre modern sanatın başlangıcı kabul edilir.

Modern Resim Sanatında Din Teması

19. yüzyılda sanayi devrimi, kentleşme, sömürgecilik, teknolojinin, bilimin, felsefenin ilerleyişi gibi sebepler yeni bir dönemin geldiğini göstermiştir. Yeni düzenden sanat, kabuğunu kırıp bambaşka bir yapıda kendini göstermiştir.

Modernizm birçok alanda yaşanan bir devrim olarak nitelendirilebilir. Özellikle felsefe, sanat üzerindeki etkisi toplumların modernleşmesine en büyük katkısı sunmuştur. Modernizm; dönemin yaşanan kargaşa ortamından, sosyal eşitsizliklerden kurtulmayı, teknolojiyi doğru kullanıp refah seviyesinin artması, özgürlüğün her kesime hitap etmesi ve hastalıklı kötü geleneklerden kurtulup yeni, akılcı, hümanist, sorgulayan, iyi ve barışçıl bir kültür getirmeyi amaçlamıştır.

Modernizm 'den sanat hem biçimsel hem düşünsel açıdan etkilenmiştir. Modern Sanat olarak adlandırılan dönemde geleneksel resimden kopuşu, akademik eğitime karşı çıkmakla başladığını söylenmiştir. Modern Sanat, biçimsel olarak İzlenimcilik akımıyla belirginleşmiştir. Akademinin kuralcı, klasik öğretilerine karşı çıkarak resimlerde renk kullanımı, ışık kullanımı form gibi biçimlerde özgürleşmiştir.

İzlenimciler atölye resmine başkaldırarak doğayla iç içe geçip açık havada olduğu gibi değil görüldüğü gibi resmederek sanatçının yapıtı üzerindeki kişisel özgürlüğünü artırmıştır. İzlenimciliğe tepki olarak doğan dışavurumculuk modern sanat karakterini başka bir boyutta güçlendirerek sanatçının duygularını eser üzerinde yansıtmıştır. Modern sanatın içkin özelliği dışavurumculuk ile belirgin hale gelmiştir.

Dışavurumcu eserlerde belirgin ve şiddetli fırça darbeleri, özgür renk kullanımı, deformasyonlar sanatçının duygularını resim diliyle yansıtmıştır. Fovizmin ve Dışavurumculuğun biçim bozmalarını ileri seviyeye taşıyan Kübizm, görüneni geometrik biçimlerde resmederek yeni bir resim dili geliştirmiştir. Modern sanatın geleneksel sanatla en büyük ayrımı temsil üzerinedir.

Modern resim bir şeyi temsil etmekten kaçınır. Modern resmin izleyiciyle kurduğu bağ estetik üzerine olmuştur. Temsil öğeleri sahte bir estetik izlenim uyandırır. Modern resim yapıtları, izleyiciyi yanıltmadan, ahlaki değerlerinden yardım almadan ona estetik yoluyla izlediği eserin resim gerçekliğini vermektedir. Bu amaçla soyut sanat eserleri biçimsel ifade olarak izleyicide saf sanat duygusunu uyandırır.

Düşünsel açıdan modern sanat, geleneklere itiraz üzerine bir pencereden izlenebilir. Geleneksel sanatın kurumlara, kiliseye, topluma bağlı bir tarafı vardır. Sanatçılar yeterince özgür değildir. Akademi, belli kurallar çevresinde eğitim vermektedir ve sanatsal yaratıcılık üzerinde olumsuz etkileri vardır.

Çoğulcu anlayışla sanat toplum içindir görüşü toplumsal normları sanat ve sanatçı üzerindeki baskıyı artırmıştır. "Aristoteles ya da Tolstoy gibi büyük düşünürlerin iddia ettikleri gibi sanatçı, mutlaka toplumun ahlaksal ve sosyal kurallarına uymak zorunda değildir. Böyle bir düşünce, güzeli iyi ve faydalı olan ile birbirine karıştırmaya neden olur. Salt ahlaka hizmet için uğraşan bir sanat, sanat olmaktan çıkar, içtenliğini yitirir. Sanatçının sorumluluğu düşünürün ya da din adamının görevine benzemez. Sanatçı, ortaya koyduğu yapıtında ahlak kaygısına düşmeden erdeme hizmet edebilir. Çünkü sanat yapıtının etkileyici gücü fazladır. Ahlakla ilgili olumlu veya olumsuz yapıtlar verebilir. Aslında sanatçının ahlak kuralları ile ilgilenmemesi, onun ahlaksız

olduğunu göstermez. Sanat hangi konuyu işlerse işlesin onun amacı, güzeli ve onunla ilgili fikri ve duyguları gerçekleştirme ve tanıtmaktır" (Ersoy, 2016, s. 61-62).

20. yüzyılın başında gerçekleşen 1. Dünya Savaşı, Modernizm' e olan güveni sarsmıştır. Vaat ettiği tersine oldukça kötü sonuçlar doğuran modernleşme, Avrupa' da köklü değişikliklere yol açmıştır. Milyonlarca insanın öldüğü, kazananın bile büyük kayıplar ve zararlar gördüğü savaş sonrası Avrupa siyasi değişimler yaşamıştır.

Savaş yılları süren İspanyol gribi, savaş sonrası oluşan büyük buhran dünyayı bunalım içine almıştır. İnsanların umutsuz, inançsız oldukları toplumlar içinde sanat yeni kırılmalar yaşamıştır. Savaş yılları ortaya çıkan Dadaizm, her şeyin anlamsızlığını vurgulamıştır.

Sanatın da anlamsızlığını vurgulayarak, hem konu hem biçim olarak eski sanat anlayışını yıkmayı hedeflemiştir. Marcel Duchamp(1887-1968)'ın 1917 yılında yaptığı "Fountain"(çeşme) eseri, herkesin ulaşabileceği endüstriyel bir ürünün sanat eseri olabileceğini kanıtlamıştır.

Sanatın bir yaratım süreci olduğuna değinen ve eserin ne olduğu değil, sanatçının o esere ne anlam yükleyerek onu tanımladığını dışında bir eser yapabildiğine vurgu yapan Duchamp bilinen sanat normlarını yıkarak yeni bir dönemin başlangıcına işaret etmiştir.

Modern resim sanatının bu sorgulayıcı ve yenilikçi tavrı, her konu gibi din üzerinde de etkisini göstermiştir. Modern sanatçıların eserlerindeki din teması, modernizmin dinamikleri doğrultusunda bir anlatı sunmuştur. Artık sanat, dini yaymaya, faydalı olanı aşlamaya yönelik bir hizmet değildir. Toplumsal kaygı içinde olmadan sanatçı dini konu ve figürler üzerinden kendi fikirlerini yansıtır. Sanatçının ve sanat eserinin özgür tavrı birçok açıdan tepki toplamaya devam etmiştir.

Francis Bacon, "Velázquez'in Papa Innocent X Portresi Sonrası Çalışması"

Resim 5. (Sol) Diego Velázquez, Papa Innocent X Portresi, 1650, 140x120 cm.

Tuval üzerine yağlı boya, Doria Galerisi, Roma.

Resim 6. (Sağ) Francis Bacon, *Study After Velazquez's Portrait of Pope Innocent X.*,

1953, 153x118 cm. Tuval üzerine yağlı boya, Des Moines Sanat Merkezi Iowa.

Ortaçağda ve Rönesans Avrupa'sında papanın gücü azımsanamayacak kadar fazladır. Dönemin engizisyon mahkemesinin başında olan Hristiyanlık ve din işlerinde en yetkili olan kişidir. Velazquez'in resminde(Resim 5) papa olduğu gibi kudretli, güçlü, kendine güvenen biri olarak resmedilmiştir. 300 yıl sonra değişen dünya düzeni ve dinin hayat üzerindeki egemenliği değiştiği sanat üzerindeki yansıması da değişmiştir.

Modern sanat ile geleneksel resim bağlamında iyi bir karşılaştırma olan Bacon'ın resmi(Resim 6), papayı ıstırap, korku, endişe duyguları ile resmetmiştir. Geleneksel dönemde eleştirilemeyecek kadar söz sahibi ve kudretli olan papa, modern dönemde yaptığı yanlışların hesabını ödermişçesine, vicdan azabıyla ve kötü durumda resmedilmiştir. Modern sanatın eleştirel yaklaşımı din teması üzerinde, papanın engizisyon mahkemelerindeki yargıları kendi üzerinde veriliyormuş izleniminde aktarılır. Ayrıca yüzündeki endişe korku gibi ifadeler artık papanın ve dinin eski baskın gücü kalmadığına yorumlanabilir. Biçimsel açıdan resimleri karşılaştıracak olursak, Velazquez papayı gösterişli, iyi giyimli, sözü geçer biri olduğunu belli edercesine resmetmiştir. Bacon, bu izlenimlerin tersine şiddetli fırça darbeleriyle, silinik, soğuk renkler kullanarak perişan ve korkan biri olarak resmetmiştir.

Chris Ofilli, Kutsal Bakire Meryem Çalışması

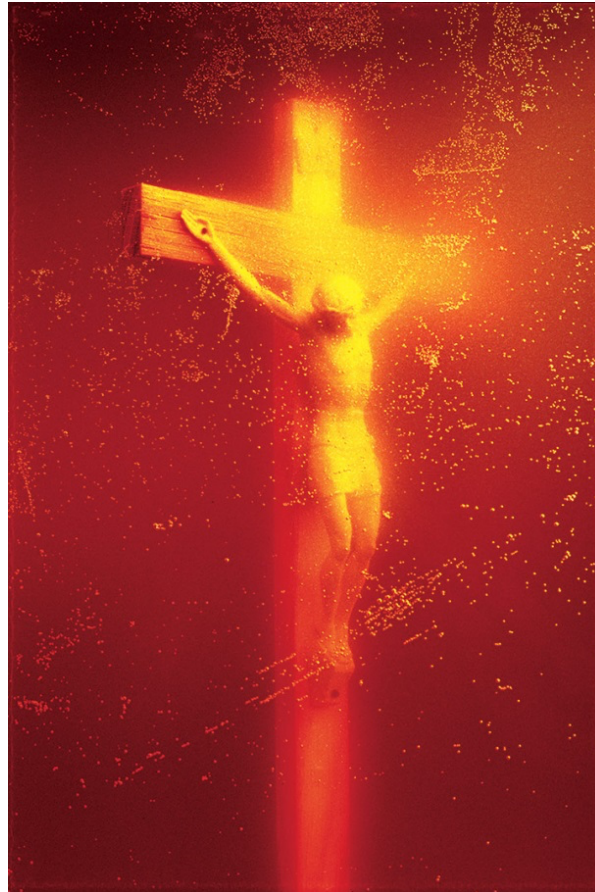
Resim 7. Chris Ofilli, *Kutsal Bakire Meryem*, 1996, 243x182 cm. Tuval üzerine karışık teknik, Brooklyn Müzesi, New York.

Chris Ofilli'nin 1996 yılında yaptığı resim(Resim 7), toplumsal olarak ve din mensupları tarafından tepki toplamıştır. Meryem Ana'yı siyahi bir kadın olarak resmederek ırk ve kimlik üzerine dikkat çekmiştir. Resimde fil gübreleri kullanımı, kutsal bir imgeye saygısızlık olarak nitelendirilmiştir. Resim üzerinde porno dergilerinden kesilmiş vajina fotoğrafları yerleştirilmiştir. Bu durumu geleneksel dini sanatta resmedilen çıplak figürlere karşı bir gönderme olduğu düşünülebilir. *"Ofilli'nin Meryem Ana'nın bir resmine fil gübresi attığını iddia ettiği bildirildi: "İnsanların Bakire Meryem'in bir resmine fil gübresi attığı, sözde sanat eserlerine sahip olma fikri iğrenç."*

Basın, ayrıca tablonun dışkı ile "lekelendiğini", "sıçratıldığını" bildirdi. Bir Roma Katoliği olarak yetiştirilen Ofilli, "fil gübresi kendi başına oldukça güzel bir nesne" yorumunu yaptı. -Tabloyu savunan müze muhafızları, bu Meryem Ana değil, bir bir resim! Açıklamasında bulunmuştur" (Vikipedi, 2021). Ofilli'nin çalışmasında geçmiş önemli sanat figürlerinden olan Meryem Ana, eklektik bir biçimde modern sanatta yeniden kullanılmıştır.

Bütün ahlaki kültürel normların dışında incelenecek olduğunda, modernizm sonrası resim sanatındaki farklı üslup arayışları içerisinde resim ile farklı malzeme kullanımı, deneysel çalışmalar kabul görür konumdadır. Fakat izleyici için insanların kültürel, dini ve ahlaki değerleri sanat eseriyle ilişkisini kesmemiştir. Yine de geçmiş sanatının dine ve ahlaka olan bağımlılığını çok büyük ölçüde kırıp modernizm ile beraber sanatın özgürleşmesi söz konusudur.

Andres Serrano, İdrarlı İsa Çalışması

Resim 8. Andres Serrano, *Piss Christ*, 1987, 150x100 cm. Fotoğraf, Stux Galeri, New York.

Serrano'nun 1987 yılında yaptığı çalışmada (Resim 8), çarpmıha gerilmiş İsa figürünün idrarla dolu plastik bir kaba koyulduğu görülür. Eserin altında yatan fikirler, sanatçının amacı sorulmaksızın eser büyük bir tepki toplamıştır. Sergilendiği müzeleri basan insanlar, eserin kopyalarına zarar verenler olmuştur. Serrano'nun bu çalışmasının inançlara yönelik bir hakaret ve provokatif bir çalışma olduğu düşünülmüştür. Serrano tepkilere yönelik "pisliğe bulaşmadan arınamazsın" sözünde bulunmuştur.

İdrarlı İsa resmi, özünde çağdaş kültürün din ve özellikle Hristiyan imgelerini ticari amaçla kullanıldığına, geçmişten günümüze insanların zayıf noktası olarak görülen dini duyguları üzerinden çıkar elde edildiğine ve kutsallığın değerinin düşürüldüğüne karşı gösterilen bir tepkidir. Serrano bu eseri üzerine yaptığı açıklama da "küfürle ima edildiği iddiasını açıkça reddetmiştir ve bunun yerine ciddi bir Hristiyan sanat eseri olarak tasarlandığını söylemiştir. 'Sembolize ettiği şey Mesih'in öldüğü yol: kan ondan çıktı ama idrar ve pislik de öyle.

Belki İdrarlı Mesih çalışması sizi überse, çarpmıha gerilmenin gerçekte neye benzediğine dair bir fikir verdiği içindir... Bir Katolik olarak doğdum ve büyüdüm ve tüm hayatım boyunca bir Hristiyan oldum" (Wikipedi, 2021) sözlerinde bulunmuştur.

Sonuç

Bu çalışmada geleneksel ile modern, post-modern dönemlerdeki sanat dinamiklerinin, din teması üzerindeki farklılıkları incelenmiştir. Dönemler değiştikçe insanların dünyayı ve kavramları anlayışı da değişmektedir. Bu bağlamda sanat olgusunun da dönemler üzerinde farklı tavırları vardır. Geleneksel resim ile büyük ayrılıklar yaşayan günümüz resim sanatı, eskiden yaygın olarak alınan din temasından uzaklaşmış ve bu mesafe modern sanatın dinden nefret ettiği düşüncesini doğurmuştur. Yapılan araştırmalar sonucunda modern sanatın özellikleri incelenmiş ve din temasını barındıran modern sanat eserleri analiz edilmiştir.

İncelemeler sonucunda elde edilen sonuç, sanatın günümüzde özgürleşmesi sebebiyle din konusunda fikirlerin daha serbest ifade edilmesi yönündedir. Eserlere yüzeysel izleyici gözüyle bakıldığında provokatif eserler olarak algılanması normaldir. Fakat sanatsal düzeyde incelendiğinde çalışmaların dine karşı bir nefreti olmadığı aşikârdır. Sanatın dönemsal olarak üstlendiği görevler doğrultusunda incelendiğinde, zamanında iyiye teşvik eden faydalı olan sanat zamanla faydadan uzaklaşıp estetik duyguya yönelik ilerleyiş göstermiştir.

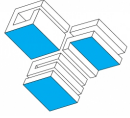
Modern öncesi resim sanatında kullanılan din teması dinin faydası üzerine kurulmuşken, modern dönem ve sonrasında din teması, "İdrarlı İsa" eserinde olduğu gibi dinin inanç dışı amaçlarla kullanıldığına, sahtekârlığa yönelik bir tepki göstermiştir. Bu çalışma, modern ve postmodern dönemlerde eserlerin kavramsal boyutlarıyla incelenmesine yönelik araştırılmıştır. Günümüzde sanat daha eleştirel, belirsiz, kuralsız dolayısıyla oldukça özgür bir konumdadır. Günümüz sanat eserlerinin doğru algılanabilmesi için, içinde bulunduğu sanat döneminin özellikleri çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Kaynakça

Kitaplar

Antmen, Ahu (2009). 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*, 8. Basım, İstanbul: Sel Yayıncılık.

Baudelaire C. (2017). Modern Hayatın Ressamı, 9. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları.

- Berger, J. (2017). Görme Biçimleri, 23. Basım, İstanbul: Metis Yayınları.
- Cömert, B. (2014). Mitoloji ve İkonografi, 4. Basım, Ankara: De Ki Basım Yayın.
- Eco, U. (1998). Ortaçağ Estetiğinde Sanat ve Güzellik, 10. Basım, İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Erden, E. O. (2016). Modern Sanatın Kısa Tarihi, 2. Basım, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Eroğlu Ö. (2016). Resmi Anlamak, 1. Basım, İstanbul: Tekhne Yayınları.
- Eroğlu Ö. (2016). Bir Resme Nasıl Bakmalıyız, 2. Basım, İstanbul: Tekhne Yayınları.
- Eroğlu, Ö. (2018). Yeni Modern "Francis Bacon", 1. Basım, İstanbul: Tekhne Yayınları.
- Ersoy, A. (2016). Sanat Kavramlarına Giriş, 1. Basım, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Erzen, N. J. (2020). Çoğul Estetik, 4. Basım, İstanbul: Metis Yayınları.
- Harrison, J. (2001). Yeni Sanat Tarihi, 2. Basım, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Harrison – Wood, Charles – Paul (2003). Sanat ve Kuram 1900 – 2000 Değişen Fikirler Antolojisi, 2. Basım, İstanbul: Küre Yayınları.
- Hodge, S. (2021). Sanatın Kısa Öyküsü, 5. Basım, İstanbul: Hep Kitap.
- Hopkins, D. (2018). Modern Sanattan Sonra 1945-2017, 1. B asım, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Klee, Paul (1948). Modern Sanat Üzerine, 6. Basım, İstanbul: Altıkkırkbeş Yayın.
- Read, H. (2020). Modern Sanat Felsefesi, 1. Basım, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Sartre, Jean-Paul (1960). Varoluşçuluk, 29. Basım, İstanbul: Say Yayınları.
- Turani, A. (1990). Dünya Sanat Tarihi, 19. Basım, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Thompson, Jon (2014). Modern Resim Nasıl Okunur, 1. Basım, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Yıldız, İ, E. (2020) Çağdaş Sanatta Postmodernizm Neo-Avanguardizm Sinizm, Postmodernizm Kavramı Üzerine. 1. Basım Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Wilson, M. (2015). Çağdaş Sanat Nasıl Okunur, 1. Basım, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

İnternet Siteleri

Vikipedi. (2021, Mart 31). *İdrarlı Mesih*. Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/Piss_Christ adresinden alındı,

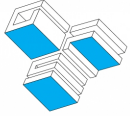
Erişim Tarihi:29.04.2021

Vikipedi. (2021, Nisan 3). *Kutsal Meryem Ana*. Wikipedia: https://tr.qaz.wiki/wiki/The_Holy_Virgin_Mary adresinden alındı,

Erişim Tarihi:29.04.2021

İfade Özgürlüğü Platformu. (2012, Ocak 23). *İsa'ya İşemek*. (<https://freespeechdebate.com/tr/case/isaya-isemek/> adresinden alındı.,

Erişim Tarihi:29.04.2021

Sylvester, D. (2004, Ocak). Francis Bacon. *Sanatsanat Dergisi*, 6.,

Erişim Tarihi:27.04.2021

Resimlerin Listesi

Resim 1. Sanatçı (bilinmiyor), Laokoon ve Oğulları, Agesandros, Athanodoros ve Polydoros, MÖ 1. Yüzyıl başı, 208x163 cm. Mermer Heykel, Vatikan Müzeleri, Roma, İtalya

<https://tr.pinterest.com/pin/666251338606965860/>,

Erişim Tarihi:22.04.2021

Resim 2. Albrecht Dürer, Kutsal Üçlü Birliğin Hayranlığı, 1511, 1350x1234 cm. tahta zemin üzerine yağlı boya. ,Kunsthistorisches Museum, Viyana, Avusturya.

[https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Albrecht_D%C3%BCrer_Adoration_of_the_Trinity_\(Landauer_Altar\)_-_Google_Art_Project.jpg](https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Albrecht_D%C3%BCrer_Adoration_of_the_Trinity_(Landauer_Altar)_-_Google_Art_Project.jpg),

Erişim Tarihi:22.04.2021

Resim 3. Raffaello Sanzio, Atina Okulu, 1509-1511, 500x770 cm. Fresk ,Apostolik Sarayı, Vatikan.

<https://www.pikist.com/free-photo-vrhhb>,

Erişim Tarihi:23.04.2021

Resim 4. Edouard Manet, Kırdan Kahvaltısı, 1863, 82x105 cm. Tuval üzerine yağlı boya, Orsay Müzesi, Paris, Fransa.

<http://www.sanatabasla.com/wp-content/uploads/2017/06/092-K%C4%B1rda%C3%96%C4%9Fle-Yeme%C4%9Fi-Luncheon-on-the-Grass-Manet.jpg>,

Erişim Tarihi:25.04.2021

Resim 5. (Sol) Diego Velazquez, Papa Innocent X Portresi, 1650, 140x120 cm. Tuval üzerine yağlı boya, Doria Galerisi, Roma.

https://salutatorium.files.wordpress.com/2018/05/retrato_del_papa_inocencio_x_roma_by_diego_velc3a1zquez.jpg,

Erişim Tarihi:27.04.2021

Resim 6. (Sağ) Francis Bacon, Study After Velazquez's Portrait of Pope Innocent X., 1953, 153x118 cm. Tuval üzerine yağlı boya, Des Moines Sanat Merkezi Iowa.

Url: <https://www.francis-bacon.com/artworks/paintings/study-after-velazquezs-portrait-pope-innocent-x>,

Erişim Tarihi:27.04.2021

Resim 7. Chris Ofilli, Kutsal Bakire Meryem, 1996, 243x182 cm. Tuval üzerine karışık teknik, Brooklyn Müzesi, New York.

<https://uploads7.wikiart.org/images/chris-ofili/the-holy-virgin-mary-1996.jpg>,

Erişim Tarihi:29.04.2021

Resim 8. Andres Serrano, Piss Christ, 1987, 150x100 cm. Fotoğraf, Stux Galeri, New York.

<http://dujye7n3e5wj1.cloudfront.net/photographs/1080-tall/time-100-influential-photos-andres-serrano-immersions-piss-christ-80.jpg>,

Erişim Tarihi:29.04.2021